

Rapportage Nederlandse Mededingingsautoriteit «Productkoppeling en overstapdrempels bij bancaire dienstverlening aan MKB»

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 14 april 2010

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben enkele fracties de behoefte om over de brief van de minister van Economische Zaken inzake de rapportage van de Nederlandse Mededingingsautoriteit «Productkoppeling en overstapdrempels bij bancaire dienstverlening aan MKB» (TK, 2009–2010, 24 036, nr. 373), enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

De vragen en opmerkingen zijn op 14 april 2010 aan de minister van Economische Zaken voorgelegd. Bij brief van [datum] zijn ze (door ...) beantwoord.

Inhoudsopgave

Blz.

- Vragen en opmerkingen vanuit de fracties
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD
- Reactie van de minister van Economische Zaken

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het rapport «Productkoppeling en overstapdrempels bij bancaire dienstverlening aan het MKB» geschreven door de Nederlandse Mededingingsautoriteit in opdracht van de minister van Economische Zaken. Ook hebben deze leden kennis genomen van de brief van de minister van Economische Zaken waarin zij een reactie geeft op het rapport van de Nederlandse Mededingingsautoriteit.

De Nederlandse Mededingingsautoriteit beperkt zich in haar rapportage tot de drie grote banken ING, ABN-AMRO en Rabobank. De leden van de CDA-fractie vinden dat begrijpelijk vanuit mededingingsrechtelijk oogpunt. Echter, productkoppeling is meer dan een mededingingsrechtelijk probleem. Ook als artikel 24 van de Mededingingswet niet overtreden wordt kan productkoppeling en andere overstapdrempels problemen veroorzaken bij MKB bedrijven. Het is een economisch probleem, dat om economisch onderzoek vraagt. In dat licht wensen deze leden ook inzicht in de mate waarin banken met een minder groot marktaandeel dan de genoemde banken in de rapportage aan productkoppeling hebben gedaan. Kunt u alsnog een compleet overzicht geven van de mate waarin sprake is van productkoppeling door alle banken die krediet verstrekken aan MKB bedrijven?

De minister sluit, blijkens haar brief, aan bij de aanbevelingen van de Nederlandse Mededingingsautoriteit dat banken hun overstapdrempels moeten verlagen. Niet alleen op het gebied van productkoppeling maar ook met betrekking tot administratieve lasten, zoekkosten en niet transparante tarieven. Deze leden vernemen graag welke concrete maatregelen u gaat nemen om deze aanbevelingen te realiseren. Bent u voornemens om met de banken in gesprek te gaan over het verlagen van de overstapdrempels, in het bijzonder de productkoppeling? Kunt u aangeven wat de juridische mogelijkheden zijn om de banken te dwingen tot het verlagen van de overstapdrempels? Wat zijn de voor- en nadelen van deze juridische stappen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorliggende rapport van de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Deze leden hebben daarover nog een aantal vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie willen hun grote zorg uitspreken over de conclusie van de Nederlandse Mededingingsautoriteit, dat kennelijk in maar liefst 25 procent van de gevallen sprake is van gedwongen koppelverkoop («productkoppeling»). MKB-ondernemers worden kennelijk gedwongen om naast een krediet, ook een ander financieel product, zoals een verzekering, af te nemen. De signalen van MKB-ondernemers over gedwongen koppelverkoop blijken dus waar te zijn.

Deze leden willen hun minstens even grote zorg uitspreken dat de Nederlandse Mededingingsautoriteit niet handhavend zou kunnen optreden, omdat geen sprake is van een economische machtspositie in de zin van artikel 24 van de Mededingingswet. Voorts geeft u niet aan, wat zij zelf voor acties gaat ondernemen, om gedwongen koppelverkoop tegen te gaan. Welke acties gaat u ondernemen?

Komt gedwongen koppelverkoop ook voor bij de overheidsbanken ABN Amro en Fortis? En bij de, door de overheid ondersteunde banken, SNS Reaal en ING? Zo ja, hoe gaat het kabinet de aandeelhouders- en commissarisbevoegdheden inzetten om een einde te maken aan gedwongen koppelverkoop?

Deelt u de mening dat gedwongen koppelverkoop onwenselijk is, ook als dit (nu nog) niet wettelijk verboden is? Is een wijziging van de Wet op het financieel toezicht op dit punt denkbaar? Is een wijziging van de Gedragscode Banken van 9 september 2009 denkbaar? Zo neen, waarom niet?

Waarom is er een groot verschil tussen de verwachte (35 procent) en daadwerkelijke (14 procent) drempels om over te stappen? Kan hieruit de conclusie worden getrokken dat de overstapservice, die reeds circa acht jaar bestaat, niet het gehoopte resultaat heeft gebracht? En dat zelfregulering dus slechts in beperkte mate het gehoopte effect heeft gehad?

Waarom spant MKB-Nederland zich niet meer in om MKB-ondernemers beter voor te lichten over de overstapmogelijkheden?

Deelt u de mening dat binnen de Single Euro Payments Area nummerportabiliteit zou moeten worden ingevoerd, omdat dit een belangrijke overstapdrempel wegneemt? Wat is de stand van zaken op dit punt?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie staan positief tegenover de aandacht die de Nederlandse Mededingingsautoriteit en het kabinet hebben voor de problemen rond de kredietverlening van banken aan het MKB. Het onderzoek van de Nederlandse Mededingingsautoriteit bevestigt volgens

deze leden de klachten van MKB-ondernemers met betrekking tot overstapdrempels en concentratie in het aanbod van bankkrediet. Zo wordt in het rapport geconcludeerd dat de markt voor bancaire dienstverlening aan het MKB «een zeer geconcentreerde» is, 91 procent van de MKB-ondernemingen ziet een bank uit de top drie als haar huisbankier.

Dat roept bij deze leden de vraag op in hoeverre in een markt, waarin sprake is van een hoge concentratiegraad, nog wel sprake kan zijn van goede marktwerking. Kunt u hier op ingaan? In hoeverre is het bijvoorbeeld mogelijk voor een bank uit de top drie om een prijsverhoging (van bedrijfskrediet) door te voeren en daardoor de omzet te verhogen (de zogenaamde Small but Significant Non-transitory Increase in Price test), omdat MKB-ondernemers weinig mogelijkheden hebben om naar een concurrent te gaan?

Verder blijkt uit de enquête dat in 25 procent van de gevallen sprake is van productkoppeling. Dit kan voor- en nadelen hebben volgens de onderzoekers. Kunt u inzicht geven in de mate waarin die productkoppeling door de ondernemer als gewenst dan wel ongewenst wordt ervaren?

Naast productkoppeling worden ook administratieve lasten, zoekkosten en niet transparante tarieven als overstapdrempels ervaren. Kunt u in dit verband in samenspraak met de banken onderzoeken of het mogelijk is om een standaardproduct te ontwikkelen voor een of meerdere vormen van zakelijk krediet, bijvoorbeeld voor de zakelijke hypotheek? Met een standaardproduct zou volgens deze leden de vergelijking door ondernemers makkelijker kunnen worden. Hierdoor neemt transparantie toe en verminderen zoekkosten.

Ten slotte hebben de leden van de SP-fractie nog een vraag over de kans van slagen bij een kredietaanvraag. Volgens het onderzoek van de Nederlandse Mededingingsautoriteit lag het aandeel kredietaanvragen dat niet slaagt bij het MKB in 2009 op 6 procent. Uit eerder onderzoek dat door het kabinet is toegezonden, namelijk de «MKB financieringsmonitor van EIM»¹, bleek dat 16 procent van het MKB minder dan het gewenste bedrag kreeg, en dat 31 procent in het geheel geen financiering kreeg in 2009. Beide onderzoeken zijn volgens de onderzoekers representatief. Kunt u ingaan op een verklaring voor deze grote verschillen? Op welke cijfers moeten deze leden nu afgaan?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennis genomen van het rapport van de Nederlandse Mededingingsautoriteit «Productkoppeling en overstapdrempels bij bancaire dienstverlening aan het MKB» en de reactie van de minister op dit rapport. Deze leden hebben hierbij enkele vragen en opmerkingen.

Kunt u inzichtelijk maken welke gevolgen de werkelijke overstapdrempels hebben voor de marktwerking in de bancaire sector, bijvoorbeeld via economische schade of welvaartsverlies? Kunt u hierbij specifiek ingaan op het fenomeen van productkoppeling? Zijn marktvoordelen te verwachten via meer concurrerende aanbiedingen als de overheid stappen onderneemt om de (ervaren) overstapdrempels weg te nemen? Hoe schat u de proportionaliteit van dergelijke stappen in?

Ten slotte willen de leden van de VVD-fractie meer inzicht in de samenstelling van de steekproef van MKB-ondernemers die in dit onderzoek is gehanteerd en de relaties die er mogelijk zijn tot de ervaren problemen. Bestaat er een verband tussen de problematiek die MKB-ondernemers

¹ Kamerstuk 31 371, nr. 307.

ondervinden bij het overstappen en de omvang van bijvoorbeeld de omzet, het rendement en of het personeelsbestand?

II. REACTIE VAN DE MINISTER

De voorzitter van de commissie,
Timmer

De adjunct-griffier van de commissie,
Van der Velden